

Нацыянальна-культурны аспект даследавання англійскіх і беларускіх фразеалагічных адзінак

М.В. Макарыч
2348843@tut.by
(Мінск, Беларусь)

Фразеалогія – гэта галіна, у якой найбольш ярка выяўляецца нацыянальна-культурная сваеасаблівасць моўнай семантыкі. Фразеалагічныя адзінкі ўяўляюць сабой нацыянальна-спецыфічныя адзінкі мовы, якія акумуляюць культурны патэнцыял народа. Менавіта фразеалагізмы надаюць носьбітам мовы асабістае бачанне свету і штодзённых сітуацый, з дапамогай якіх чалавек далучаецца да культуры, духоўнасці і маралі свайго народу.

Розныя моўныя згуртаванні карыстаюцца рознымі інструментамі канцэптаўтварэння і ствараюць розныя моўныя мадэлі свету, якія, па сутнасці, з’яўляюцца асновай нацыянальных культур. Моўная мадэль свету (ММС) з’яўляецца адным са спосабаў структуравання ведаў аб аб’ектыўнай рэчаіснасці. Апісанне структуры ММС мае на ўвазе два ўзроўні: першы ўлічвае агульначалавечы сэнсавы кампанент зместу, другі – характарызуе асаблівасці нацыянальнай мовы з улікам умацавання досведу пазнання свету азначанай этнакультурнай супольнасцю. Гэта відавочна адлюстроўваецца ў мове, перш за ўсё ў яе лексічнай і лексіка-фразеалагічнай сістэме. Напрыклад:

All are tarred with the same brush. – *Аднаго поля ягада.*

Every bird likes its own nest. – *На чужыне і камар загіне.*

Truth filters through stone. – *Праўда з дна мора выносіць.*

Такім чынам, прыведзеныя фразеалагічныя адзінкі адлюстроўваюць падабенства светапоглядаў англійскага і беларускага народаў. Існуюць нават поўныя эквіваленты, дзе беларускія фразеалагізмы супадаюць з англійскімі па значэнні, па лексічным складзе, вобразнасці, стылістычнай маркіраванасці і граматычнай структуры. Напрыклад:

Rest on one’s laurels. – *Спачываць на лаўрах.*

Measure seven times, cut one. – *Сем разоў адмерай, адзін раз адрэж.*

The salt of the earth. – Соль зямлі.

Нацыянальная сваеасабліваць успрымання свету той ці іншай лінгвакультурнай супольнасцю звязана з ладам жыцця і псіхалогіяй народа, што знаходзіць сваё адлюстраванне ў мове. Такім чынам, нацыянальная адметнасць беларускіх фразеалагічных адзінак грунтуецца на нашай нацыянальна-культурнай спецыфічнасці. Як сведчыць выбарка, беларуская культура – гэта культура працоўнага народа. З гэтай нагоды шмат фразеалагізмаў заснаваныя на параўнанні з працоўнымі паводзінамі ў галіне сельскай гаспадаркі. Напрыклад:

І баран бы касіў, каб хто касу насіў.

Цераз сіду і конь не цягне.

Кабыла здыхае, а траву хапае.

Разнастайнасць геаграфічных асаблівацяў Беларусі таксама адлюстраваная ў асобных фразеалагічных выразках:

Кожны кулік сваё балота хваліць.

Лес усё чуе, а поле ўсё бачыць.

Калі заб'еш бабра, то не будзе табе дабра.

Беларусам уласцівая сціпласць, цярпліваць і дабрыня. Яны шануюць сваё непакіснае малое шчасце, дзе грошы не з'яўляюцца асновай дабрабыту.

Бог дасць дзень, Бог дасць харч.

Не ўздыхай, чаго няма, то няхай.

Лети сініца ў руцэ, чым жораў у небе.

Ёсць хлеб – ядзім, а няма – глядзім.

Зусім іншая нацыянальная самаідэнтыфікацыя англічаніна, ён цярплівы і працавіты, аднак імкнецца да паляпшэння свайго дабрабыту праз пэўную колькасць грошай:

Money opens all doors. (Грошы адчыняюць усе дзверы).

Money has no smell. (Грошы не пахнуць).

A rich man's joke is always funny. (Жарт багатага чалавека заўсёды смешны).

A thief passes for a gentleman when stealing has made him rich. (Злодзей можа сысці за джэнтльмена, калі атрымае грошы).

Нават каханне не можа існаваць у адсутнасці матэрыяльнай базы: *When poverty comes in at the door love flies out at the window. (Калі беднасць уваходзіць у дзверы, каханне вылятае праз вокны). У*

супрацьлегласць беларускаму фразеалагізму: *З любым рай і ў будане. За грошы шчасця не купіш.*

Але годнасць і духоўная павязь чалавека са сваімі каранямі ўласцівыя абодвум народам і ўвасабляюцца ў наступных фразеалагічных адзінках:

He that hath (=has) an ill name is half hanged. – Круцельствам свет пройдзеш, а назад не вернешся.

Old oxen have stiff horns. – Сівізна не ўкарызна.

An old ox makes a straight furrow. – Стары вол баразны не псуе.

If you wish good advice ask an old man. – Стары кажа за глум, а малады бярэ на вум.

Падабенства тэматычнага складу фразеалагічных адзінак таксама злучаецца і з жаданнем чалавека выразна зазначыць сваё стаўленне да падзей, якія адбываюцца ў свеце. У разуменні людзей жывы водгук знаходзіць усё тое, што адбываецца ў грамадскім і палітычным жыцці:

Clothes do not make the man. – Кароль жа голы.

Like priest, like people. – Караля робіць акружэнне.

There is more than one Jack at the fair. – Не адзін Гаўрыла ў Полацку.

He knows the water well who has waded through it. – За ваяводам гоўжым усё зможам.

Такім чынам, англійскія і беларускія фразеалагічныя адзінкі маюць сваю асаблівую нацыянальную спецыфіку. З'яўляючыся фрагментам ММС, яны перадаюць матэрыяльную і духоўную спадчыну народа. У выніку параўнання відавочна, што беларуская і англійская ММС часткова супадаюць, аднак у большай ступені яны адрозніваюцца.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Лепешаў, І.Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы. У 2 т. / І.Я. Лепешаў – Мн. : Бел Эн, 2008. – 968 с.

2. Лепешаў, І.Я. Тлумачальны слоўнік прыказак / І.Я. Лепешаў, М.А. Якалцэвіч. – Гродна : ГрДУ, 2011. – 667 с.

3. English Proverb Dictionary [Electronic resource] – Mode of access: <http://ebookbrowsee.net/en/english-proverb-dictionary> – Date of access: 17.02.2014